

STOMI OG DEMENS

En veileder for helsepersonell

NORILCO

Norsk forening for stomi, reservoar
og mage- og tarmkreft

INNHold

Innhold og innledning	1
Stomi og demens	2
Kommunikasjon Rutiner og utstyr	3
Rutiner og utstyr	4
Hva bør du se etter?	5
Ressurser	6

INNLEDNING

Å leve med stomi kan være krevende, både fysisk og følelsesmessig. Når demens også er til stede, kan dette gi økte utfordringer i oppfølging, kommunikasjon og gjennomføring av stomistell.

Denne veilederen gir enkle og praktiske råd til helsepersonell som møter pasienter med stomi og demens. Målet er å støtte deg i å legge til rette for trygge og forutsigbare rammer, og bidra til god ivaretagelse av pasientens verdighet, mestring og livskvalitet i hverdagen.

Det finnes en egen veileder for pasient og pårørende. Veilederne er utviklet i samarbeid med personer med egne erfaringer, pårørende, demenskoordinator, stomi- og kontinenssykepleier og annet helsepersonell. Tusen takk for deres bidrag!

STOMI OG DEMENS

Stomi betyr munn eller åpning, og er en kunstig anlagt åpning mellom hud og fordøyelsessystemet. Ved stomi føres tarm ut på magen, vrenses og sys fast til huden, slik at avføring eller urin samles i en pose. De vanligste årsakene til stomi er blant annet kreft i tarm eller blære, betennelses- og neurologiske sykdommer, inkontinens og skader.

En stomi får navn etter hvor i fordøyelsessystemet den utgår fra, og de vanligste typene er colostomi, ileostomi og urostomi. Fordi ulike deler av fordøyelsessystemet har ulike oppgaver, fungerer stomier forskjellig og krever ulik oppfølging.

Demens er en samlebetegnelse på mange ulike sykdommer og skader i hjernen. Alzheimers sykdom er den vanligste av demenssykdommene. Demens er ikke en naturlig del av aldring, og kan også ramme yngre personer. Demensutredning starter ofte hos fastlegen og kan gi svar på hva som kan hjelpe i hverdagen.

Ved demens påvirkes ofte hukommelsen, språk, orientering og evnen til å planlegge og gjennomføre hverdagslige aktiviteter. Mange opplever også endringer i humør og væremåte. Symptomene utvikler seg oftest gradvis, og vil føre til økt behov for støtte og tilrettelegging.

For personer med stomi og demens kan det bli vanskeligere å huske rutiner, oppdage lekkasje eller hudproblemer, og gjennomføre stomistell. Hvis stomien er ny, kan det også ta tid for brukeren å forstå hva det er, og til å bli trygg og vant til den. I denne veilederen finner du tips som kan hjelpe deg i møte med personer med både stomi og demens.

KOMMUNIKASJON

Når kommunikasjonen blir mer utfordrende, kan små justeringer gjøre en stor forskjell. Her finner du råd som kan støtte både brukeren og deg.

Grunnleggende prinsipper

- Vær rolig, tydelig og bruk enkle, korte setninger
- Si én ting om gangen
- Gi god tid til svar og reaksjon
- Unngå støy og forstyrrelser

Ved stell:

- Gi én instruksjon av gangen
- Veiled brukeren rolig gjennom stegene, også ved begrenset språk/forståelse
- Spør og la brukeren gjøre det hen mestrer selv
- Gi brukeren god tid, og unngå stress
- Vis respekt og ivareta brukerens verdighet
- Ved uro: Avled heller enn å argumentere

Hvordan støtte kommunikasjon

- Bruk kroppsspråk, blikk og berøring som støtte til ordene
- Lytt med tålmodighet og vis interesse. Hjelp med ord ved behov, men unngå å avbryte for mye
- Kartlegg forståelse med enkle spørsmål og observasjon av reaksjoner (ja/nei, pek, kroppsspråk)
- Bruk humor og gjenkjennelse

Aktuelt ved stomi

- Vis utstyr, tegninger eller handlinger (f.eks. ved stomistell)
- Observer reaksjoner og tegn på uro – nonverbal kommunikasjon er ofte viktigst

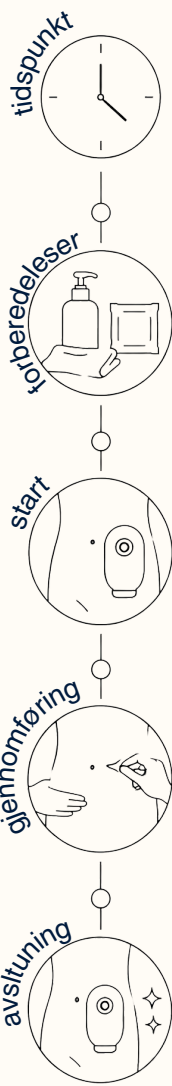

- Kartlegg hva som gjør brukeren trygg og utrygg, gjerne i samarbeid med pårørende.
- Avledning kan for eksempel være faste rutiner, rolig stemme, kjent person eller tema, eller musikk
- Samarbeid to og to ved behov, særlig ved uro eller krevende situasjoner
- Hvis stellet oppleves ubehagelig eller krevende, kan det være nyttig å snakke med kollegaer og dele erfaringer

RUTINER OG UTSTYR

Dette er en praktisk liste som kan ligge på badet eller brukerens rom, lett tilgjengelig under stell. Listen er et verktøy og erstatter ikke dokumentasjon i tiltaksplan.

FAST RUTINE VED STELL AV STOMIEN:

Når stell vanligvis gjøres:

Tegn på at stell bør gjøres er:

STOMIUTSTYR JEG BRUKER:

HVA BØR DU SE ETTER?

Sår hud og lekkasje kan forekomme ved stomi, men er ikke normalt og bør alltid forsøkes løst. Her finner du tips til hva du bør følge med på, mulige årsaker og tiltak.

Husk at mennesker er ulike

Kartlegg derfor brukerens atferdsmønster systematisk og del informasjonen med kollegaer

Mulige årsaker til lekkasje:

- Dårlig kontakt mellom stomiplaten og huden, f.eks. grunnet sår eller væskende hud, hår eller luftbobler
- Stomien er for lav/nær huden
- Konsistensen på avføringen
- Stomibrokk
- Svett/fuktig hud

Forebyggende tiltak:

- Riktig tilpasset hull i stomiplaten
- Skånsom fjerning av stomiplaten
- Barbering for bedre feste
- Unngå fuktig hud
- Skift regelmessig og før det oppstår lekkasje
- Dekk til og gjør utstyret mindre tilgjengelig (klær/belte/trekk)
- Riktig utstyr tilpasset pasienten

Hva bør du følge med på:

- Lekkasje
- Hud (rødhet/sårhet)
- Avføring
(konsistens/mengde)

Viktig å tenke på:

Personer med demens kan ha liten eller ingen forståelse for stomien. Atferdsendringer kan være tegn på utfordringer med stomien, som smerte, ubehag eller lekkasje.

Atferd kan være:

- Uro
- Ansiktsuttrykk
- Økt eller nedsatt motorisk aktivitet
- Fikling med utstyr
- Endring fra normal atferd

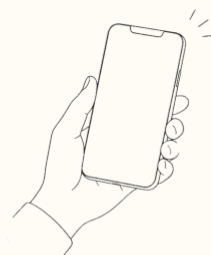

Kontakt stomi- og kontinenssykepleier ved sår hud, lekkasjer, om du er usikker eller generelt om du har spørsmål.

Liste over stomi- og kontinenssykepleiere finner du på neste side.

RESSURSER

Her finner du nyttige ressurser og faglig støtte som kan være til hjelp når du arbeider med brukere som har både stomi og demens.

STOMI

Fagressurser

Stomi- og
kontinenssykepleiere

DEMENS

Fagressurser

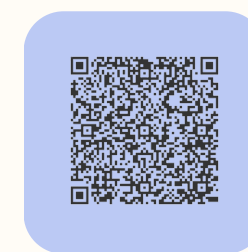

Tips til kommunikasjon

FILMER

Stell: Éndelt stomiutstyr

Stell: Todelt stomiutstyr

PÅRØRENDE

Likepersoner: Stomi

Likepersoner er mennesker med egne erfaringer som tilbyr støtte, råd og gode samtaler.

Likepersoner: Demens

NORILCO

Norsk forening for stomi, reservoar
og mage- og tarmkreft

✉ post@norilco.no

☎ 24 02 22 24

🌐 www.norilco.no